

KAHRAMANMARAŞ SÜTÇÜ İMAM ÜNİVERSİTESİ ZİRAAT FAKÜLTESİ HAYVAN DENEYLERİ YEREL ETİK KURUL YÖNERGESİ

AMAÇ VE KAPSAM

MADDE 1. Bu yönerge Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Ziraat Fakültesi akademik birimlerinde deney hayvanları ile gerçekleştirilecek olan bilimsel araştırma, deneysel çalışma, sağlık hizmetleri uygulamaları, eğitim-öğretim ve yayın gibi temel etkinliklerde kullanılan yöntem ve materyaller ile ilgili minimum etik standartları saptamak, gerektiğinde yeni ilkeler oluşturmak, bunların uygulamalarına ilişkin düzenlemeleri yapmak, etik ilkeler doğrultusunda görüş bildirmek ve araştırma önerilerini bu açıdan değerlendirmek üzere oluşturulan “Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Ziraat Fakültesi Hayvan Deneyleri Yerel Etik Kurulu”nun (KSÜZİRHADYEK) kuruluş ve çalışma esaslarını belirlemek amacıyla düzenlenmiştir.

DAYANAK

MADDE 2. Bu Yönerge 1 Temmuz 2004 tarih ve 25509 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan 5199 sayılı Hayvanları Koruma Kanunu'nun ve 14 Şubat 2014 tarih ve 28914 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan Hayvan Deneyleri Etik Kurullarının Çalışma Usul ve Esaslarına Dair Yönetmeliğin ilgili maddelerine dayanılarak hazırlanmıştır.

TANIMLAR

MADDE 3. Bu yönergede geçen;

- a) Rektör: Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Rektörünü
- b) Başkan: Yerel Etik Kurul Başkanını
- c) Deney: Bilimsel amaçlarla hayvanlar üzerinde gerçekleştirilecek her türlü prosedür veya prosedürler bütünü
- d) KSÜZİRHADYEK: Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Ziraat Fakültesi Hayvan Deneyleri Yerel Etik Kurulunu
- e) Deney Hayvanı: KSÜZİRHADYEK'in almış olduğu çalışma izninde belirtilen Kanatlı (Bıldırcın, Broiler ve Yumurta Tavuğu), Ruminant (Sığır, Koyun ve Keçi) ve Balığı (Sazan, Alabalık ve Tilapia) kapsamaktadır.
- f) Araştırma Projesi: Uygulanmasına başlanmamış olan projeyi
- g) Başvuru Formu: Uygulanmasına başlanmamış olan proje ile ilgili olarak düzenlenen ve yerel etik Kurula sunulan formu
- h) Hayvan Deneyleri Merkezi Etik Kurulu (HADMEK): Bakanlık bünyesinde görev yapan, hayvan deneyleri yerel etik kurulları ile koordinasyonu sağlayan çeşitli kurum ve kuruluş temsilcilerinden oluşan kurulunu
- i) Bakanlık : Orman ve Su İşleri Bakanlığı
- j) Yönetmenlik: 14 Şubat 2014 tarih ve 28914 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan Hayvan Deneyleri Etik Kurullarının Çalışma Usul ve Esaslarına Dair Yönetmeliği
- k) 3R ilkesi: Mümkün olan her durumda, canlı hayvan yerine bilimsel açıdan geçerli başka alternatif bir yöntem ya da deneme stratejisinin uygulaması, proje hedeflerinden ödün vermeden kullanılacak hayvan sayısının olabildiğince azaltılması, hayvanlara acı, eziyet, ızdırap çektirecek ve kalıcı hasar yapacak prosedürlerin iyileştirilerek hayvan refahının artırılmasını

MADDE 4. KSÜZİRHADYEK

- a) Kurum ve kuruluş içinde deney hayvanı yetiştirilmesi, üretilmesi bakımından sorumlu ve ilgili deney hayvanları kullanım sertifikasına sahip, tam gün ünitelerde çalışan, hayvan deneyleri konusunda en az bir yıl tecrübeli bir veteriner hekimden,
- b) Kurum veya kuruluş içinde deney hayvanları ile çalışma yapan birimlerden birer temsilciden,
- c) Kendisi ve birinci derecede yakınları, hayvanlar üzerinde deneysel çalışma yapmayan ve kuruluş ile çıkar ilişkisi olmayan Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı bir üyeden,
- d) Kurum ve kuruluş ile çıkar ilişkisi olmayan sivil toplum kuruluşuna üye Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı bir üyeden,
- e) İn vivo hayvan deneylerinde en az bir yıl tecrübeli ve doktora derecesine sahip bir üyeden

olmak üzere en az 5 en fazla 21 kişiden oluşabilir.

KSÜZİRHADYEK'te görev alacak en az bir üyenin in vivo hayvan deneylerinde en az bir yıl tecrübeli ve doktora derecesine sahip olması gereklidir. KSÜZİRHADYEK tıp veya veteriner hekim etiği uzmanlarının bulunması tercih edilir. Kurumlar kendi ihtiyaçlarına ve kurumun idari özelliklerine göre yerel etik kurul kompozisyonunu belirleyebilirler. KSÜZİRHADYEK'e kurum dışından üyeler de atanabilir. KSÜZİRHADYEK

gerektiğinde başka alanların uzmanlarından görüş alabilir, toplantılara davet edebilir. KSÜZİRHADYEK üyeleri kendi aralarından bir başkan, bir başkan yardımcısı ve bir raporör seçerler.

KSÜZİRHADYEK'E ATANMA ve GÖREV SÜRESİ

MADDE 5. KSÜZİRHADYEK başkanı, başkan vekili ve üyeleri; rektör onayı ile görevlendirilir. Görevlendirilmeler HADMEK'e bildirilir. KSÜZİRHADYEK başkanı ve veteriner hekim kurum veya kuruluşun tam zamanlı çalışması olmak zorundadır. Yönetmenlik hükümlerine aykırı hareket ettiği belirlenen kişiler KSÜZİRHADYEK üyesi olarak görevlendirilemez. Kurum ve kuruluşlarda KSÜZİRHADYEK sekreteryası rektör onayı ile görevlendirilir. HADYEK'in düzenli çalışması, başvuruların alınması, değerlendirilmesi ve arşivlenmesi için bir çalışma birimi oluşturulur.

KSÜZİRHADYEK üyelerinin görev süresi dört yıldır. Görev süresi biten üye yeniden görevlendirilebilir. Bir takvim yılı içerisinde izinsiz ve mazeretsiz olarak üst üste üç toplantıya katılmayan üyenin üyeliği kendiliğinden düşer. Üyelik sıfatının ölüm, emeklilik, ayrılma gibi herhangi bir nedenle sona ermesi veya üyeliğin düşmesi halinde, yerine aynı usulle ve kalan süreyi tamamlamak üzere ayrılan üyenin niteliklerini taşıyan yeni bir üye seçilir.

KSÜZİRHADYEK ÇALIŞMA YÖNTEMİ

MADDE 6.

- a) KSÜZİRHADYEK, Başkanının gündemli çağrısı üzerine ayda en az bir defa ve üyelerin en az üçte ikisinin katılımı ile toplanır. Başkanın yokluğunda Başkanvekili başkanlığında yürütülür.
- b) KSÜZİRHADYEK toplantılarında kararlar oy çokluğu ile alınır. Oy eşitliği halinde başkanın oyu yönünde karar verilir.
- c) Kurumlarda kullanılan tüm deney hayvanlarına ilişkin kayıtlar, hayvan refahı biriminde görevli veteriner hekim tarafından tutulur.
- d) KSÜZİRHADYEK, yapılacak başvuruları değerlendirmek için 14 Şubat 2014 tarih ve 28914 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan Hayvan Deneyleri Etik Kurullarının Çalışma Usul ve Esaslarına Dair Yönetmeliğinin Madde 8'de belirtilen aşağıdaki bilgileri içeren formu hazırlar.

1. Projenin adı,
2. Proje yürütücüsü ve diğer araştırmacıların adı, adresi, görev yeri, imzası
3. Prosedürlerin yapılacağı yer ve süresi,
4. Canlı hayvanlar üzerinde prosedür uygulayacakların ilgili deney hayvanı kullanım sertifikası
5. Başvuru tarihi,
6. Proje önerisi,
7. Günlük dilde yazılmış teknik olmayan proje özeti,
8. Hayvan kaynakları, tahmini hayvan sayısı, türü ve yaşı,
9. Hayvanlar üzerinde gerçekleştirilecek prosedürler
10. Prosedürlerin sebep olacağı acı, eziyet, ızdırap ve kalıcı hasar düzeyi
11. 3R ilkesinin prosedürlerde uygulanma şekli
12. Kullanılması planlanan anestezi, analjezi ve diğer ağrı kesici yöntemler
13. Hayvanların yaşamları boyunca acı ve ızdırap çekmesi ya da çektikleri ızdırabın azaltılması için alınacak önlemler
14. Prosedürlerin sonlandırılmasında insancıl öldürme metodunun belirlenmesi
15. Hayvan sayısını ve prosedürlerin sebep olacağı acı, eziyet, ızdırap ya da olası çevresel etkileri asgariye indirmek için uygulanacak deneysel veya gözlemsel stratejiler ile veri analiz usulleri
16. Hayvanların birden fazla projede kullanılıp kullanılmayacağı
17. Hayvanların barındırma, yetiştirme ve bakım şartları
18. Projede yer alanların yetkinliği
19. Taahhütname

- e) KSÜZİRHADYEK tarafından projelere azami beş yıl süre ile izin verilir. Süre uzatımı talebi olması halinde, talebin gerekçelendirilmesi şartıyla ek süre verilebilir.
- f) Bütün başvurular ve alınan kararlar, tarih ve sayı numarası verilerek kayıt altına alınır. Kayıtlar en az beş yıl süreyle muhafaza edilir.
- g) KSÜZİRHADYEK'e başvurular, başvuru formu ve taahhütname formu doldurularak, proje yürütücü tarafından yapılır. Tez çalışmaları için yürütücü, danışman öğretim üyesidir. Ayrıca başvuru dosyasına projede yer alan en az bir kişinin sahip olduğu "İlgili Deney Hayvanı Kullanım Sertifikası"nın bir kopyası da eklenir.

- h)** KSÜZİRHADYEK, yaptığı değerlendirme neticesinde uygun, düzeltilmesi gerekir, şartlı olarak uygun ya da uygun değildir şeklinde karar verir. Kararlar başvuru sahibine başvurunun yapıldığı tarihten itibaren kırk iş günü içinde yazılı olarak bildirilir. Bu süre proje değerlendirmesini de kapsar. Projenin karmaşıklığı veya birden çok bilim dalını ilgilendirdiği hallerde KSÜZİRHADYEK söz konusu süreyi bir defaya mahsus olmak üzere on beş iş gününü geçmeyecek şekilde uzatabilir. Uzatma sebebi ve süresi gerekçelendirilerek, süre sona ermeden yürütücü bilgilendirilir. KSÜZİRHADYEK bir projenin yapılabilirliğini sınamak amacıyla az sayıda hayvan üzerinde ön deneylerin yapılmasını isteyebilir. Bu durumda kesin karar, “Şartlı olarak uygun” kararı verilen projelerdeki usullere göre verilir. KSÜZİRHADYEK tarafından verilen başvurunun reddine ilişkin karara karşı Hayvan Deneyleri Merkezi Etik Kuruluna itiraz edilebilir.
- i)** KSÜZİRHADYEK üyelerine ait başvurular görüşülürken ilgili kurul üyesi görüşmelere katılamaz ve oy kullanamaz.
- j)** Hakkında “Düzeltilmesi gerekir” kararı verilen projeler, düzelttikten sonra tekrar değerlendirilir. “Şartlı olarak uygun” kararı verilen projeler KSÜZİRHADYEK tarafından belirlenecek bir süre boyunca, hayvan refahı birimi tarafından izlenip, istenen şartların yerine getirilip getirilmediği değerlendirildikten sonra uygun ya da uygun değildir şeklinde karara bağlanır ve proje ile ilgili KSÜZİRHADYEK’e bilgi verilir.
- k)** İzin verilen projelerde hayvan refahını olumsuz etkileyecek herhangi bir değişiklik olup olmadığını KSÜZİRHADYEK tarafından denetlenir. KSÜZİRHADYEK onaylanan projeye uyulmaması durumunda, verilen izni iptal eder. İznin iptal edilmesi durumunda, hayvan refahı birimi tarafından veya kullanılması öngörülen hayvanların refahının olumsuz yönde etkilenmemesi sağlanır.
- l)** KSÜZİRHADYEK onayı alındıktan sonra projedeki ve çalışmaya katılacak kişiler proje yürütücüsü tarafından KSÜZİRHADYEK yazılı olarak bildirilir ve onayı alınır.
- m)** Aşağıdaki müdahaleler HADYEK iznine tabi değildir
1. Teşhis ve tedavi amaçlı klinik uygulamalar
  2. Ölü hayvan veya dokusu, mezbaha materyalleri, atık fetuslar ile yapılan prosedürler
  3. Süt sağma
  4. Dışkı veya atık örneği toplama
  5. Sürüntü ile örnek alma
- n)** Tür tanımlama ile ilgili doğadan yaban hayvanı kullanılmasında Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğünden alınan izin HADYEK izni yerine geçer.
- o)** Saha araştırmalarının birden fazla ilde yürütülmesi halinde sadece bir yerin KSÜZİRHADYEK onayının alınması yeterlidir.
- p)** Kayıtlar HADMEK ve Bakanlığın denetimine açık tutulur. KSÜZİRHADYEK gerektiğinde konusunda deneyimli uzmanların yazılı görüşlerini alabilir veya KSÜZİRHADYEK toplantısına davet ederek sözlü veya yazılı görüş isteyebilir.
- q)** KSÜZİRHADYEK başvurularda araştırmacılar aşağıdaki hususları;
1. Başvuru formlarında verdikleri tüm bilgilerin doğruluğunu,
  2. KSÜZİRHADYEK onayı olmadan projelerle ilgili deneylere başlamayacaklarını,
  3. Deney hayvanlarında yapılacak işlemleri başvuru formunda belirtilen hususlara uygun şekilde yapmayı ve KSÜZİRHADYEK’in çalışmalarını izlemek istemesi durumunda laboratuvarlarını ve çalışma düzenlerini kurul üyelerine açmayı,
  4. Araştırmacılar, araştırmanın bitiminde KSÜZİRHADYEK’e yazılı olarak bilgi verme ve araştırma ile ilgili belgeleri KSÜZİRHADYEK’in talebi halinde sunmak üzere beş yıl süreyle saklamayı kabul etmiş sayılırlar.

KSÜZİRHADYEK GÖREVLERİ

MADDE 7. KSÜZİRHADYEK görevleri şunlardır;

- a)** Yönetmelik hükümleri ile HADMEK’in belirlediği etik ilkeler ve iyi laboratuvar uygulamaları çerçevesinde kendi çalışma usul ve esasları hakkında yönerge hazırlamak.
- b)** Deney hayvanları üzerinde yapılacak tüm işlemlerin etik yönden kabul edilebilir sınırlarını belirleyerek çalışma protokollerini onaylamak veya gerekçeli olarak ret etmek.
- c)** Kurum içinde deney hayvanı kullanılması sürecinin 3R ilkelerine ve etik kurallara uygun olarak sürdürülmesini denetlemek, bu amaçla gerekli düzenlemeleri yapmak.
- d)** Deney hayvanı kullanılarak elde edilenlerle aynı veya daha yüksek düzeyde bilgi sağlayabilecek ancak hayvan kullanılmayan veya az sayıda hayvan kullanılan ya da daha az acı verilen prosedürler içeren alternatif yöntemlerin geliştirilmesine ve doğrulanmasına katkıda bulunacak ve bu alanda araştırmayı teşvik edecek uygulamalar yapmak.

- e) Deneysel hayvanları üzerinde yapılacak işlemlerin onaylanmış protokole uygun olarak yapılmasını sağlamak, gerektiğinde sonlandırmasına karar vermek.
- f) Deneysel hayvanlarıyla çalışacak personelin gerekli eğitimi almasını sağlamak. Bu amaçla çalışma izninde belirtilen deneysel hayvanları için sertifika programları düzenlemek. Kullanacakları deneysel hayvanları ile kullanım sertifikası olmayanların hayvan deneyleri yapmasını engellemek.
- g) Deneysel hayvanlarının üretim, yetiştirme, barındırma ve nakil koşulları ile deneylerin yapıldığı laboratuvar koşullarının ve ekipmanlarının etik yönden uygun olup olmadığını denetlemek, uygun görmediği durumlarda deneysel hayvanı kullanılmasını engellemek.
- h) Deneysel hayvanı kullanımı ile ilgili olarak istatistikî veri tabloları ile yıllık faaliyet raporunu hazırlayarak HADMEK'e sunmak.
- i) Deneysel çalışmalar sonunda ortaya çıkan atıklar ve tıbbi atıkların 9.8.1983 tarihli ve 2872 sayılı Çevre Kanunu ve ilgili mevzuat çerçevesince bertarafını sağlamak.
- j) 5199 sayılı Hayvanları Koruma Kanununun ve ilgili mevzuatın getirdiği hükümler çerçevesinde; deneysel hayvanlarının kayıt altına alınmalarını ve izlenebilmelerini sağlamak.
- k) Düzenlenecek eğitim sertifika programlarını otuz gün önce HADMEK'e bildirmek.
- l) Düzenledikleri sertifika eğitim programları ve eğitim sonunda başarılı olarak sertifika kursiyerler ile ilgili bilgileri HADMEK'e bildirmek.
- m) Deneylerde kullanılan hayvanların, prosedür sonrası sahiplendirilmesi veya çitçilik sistemine iadesinde sakınca görülüp görülmediği hakkında karar vermek.

KSÜZİRHADYEK'İN ÇALIŞMA İLKELERİ

MADDE 8. KSÜZİRHADYEK aşağıda belirtilen ilkeler doğrultusunda çalışır;

- a) Etiğin yaşama saygı ilkesi her türlü hayvan türü için geçerli kabul edildiğinden, bilimsel araştırmalarda kullanılması zorunlu olan deneysel hayvanlarına kötü uygulamalardan kaçınmak.
- b) Deneysel hayvanlarının bu Yönetmeliğin 5. maddesinde belirtilen amaçlar kapsamında kullanılmasını sağlamak.
- c) Ağır acı, stres ya da buna denk eziyet veren deneylerde bir hayvanın bir defadan fazla kullanılmamasını sağlamak.
- d) Eğitim amaçlı kongre, konferans ve seminerlerde ağrı ve acı veren deneylerin yapılmamasını sağlamak.
- e) Hayvanlara mümkün olduğu kadar az acı çektirerek ve en az strese sokarak bilimsel açıdan güvenilir veri elde edilmesini sağlamak.
- f) Araştırmalar süresince kullanılan deneysel hayvanlarına, türüne uygun şartlar hazırlamak ve en iyi fizyolojik, davranışsal ve çevresel koşulların teminini sağlamak.
- g) Uygun şekilde eğitilmiş personel tarafından uygun koşullarda deneysel hayvanı bakımını sağlamak.
- h) Canlı hayvanlarda yapılacak deneysel çalışmaların sorumlu veteriner hekim gözetiminde yapılmasını sağlamak.
- i) Araştırmacılar tarafından deneylerin hangi durumlar yerine getirildiğinde sonlandırılacağına dair hedef noktaların belirlenmesini sağlamak.
- j) Araştırılan bilginin elde edilmesinde geçerliliği kanıtlanmış alternatif yöntemler varsa hayvan deneylerini etik olarak uygun görmemek ve daha önceden ayrıntılı olarak yapılmış deneylerin tekrar edilmesinin önlenmesini sağlamak.
- k) Deneysel için en uygun hayvan ve yöntemin seçilmesini ve bilimsel sonucu verebilecek en az sayıda hayvan kullanılmasını sağlamak.
- l) Deneysel hayvanlarına gereksiz acı ve ağrı verecek deneylerin uygun bir anestezi yöntemi uygulanmasını ve araştırmalarda uygun ağrı kesici ve anestezi kullanılmasını sağlamak.
- m) Anestezinin, hayvan için deneyin kendisinden daha fazla travmatik olması ve deneyin amacına uygun olmaması durumunda deneyin yapılmasını engellemek.
- n) Deneyin etik ilkeler çerçevesinde yapılması ve amacına uygun olması için veteriner hekim kararı ile;
  1. Anesteziden çıktığında önemli oranda acıya maruz kalacak olan hayvanın ağrı kesici ile tedavi edilmesi, bu mümkün değilse insancıl bir metotla öldürülmesi
  2. Deneysel hayvanının araştırma sürecinde ya da sonunda yaşamına son verilmesi işlemlerinin uygun gerekçelerle yapılmasını
  3. Şiddetli ve sürekli ağrı çeken veya normal yaşamını sürdüremeyecek duruma gelen deneysel hayvanları ile sağlığı ve çevresi için risk oluşturabilecek deneysel hayvanlarının insancıl bir metotla yaşamlarına sonra son verilmesini sağlamak
- o) Araştırmada kullanılan ve yaşamlarını sürdüren deneysel hayvanlarına, deneysel sonunda sağlıklı yaşam koşullarının teminini sağlamak.

- p) Hayvanları ağır ve uzun süreli acıya maruz bırakacak deneylerin KSÜZİRHADYEK tarafından etik ilkeler çerçevesinde uygun görülmesinden sonra yapılmasını sağlamak.
- q) Bilimsel hedeften uzaklaşmadığı ve hayvanın refahının bozulmadığı sürece hayvanlar üzerinde birden fazla uygulama yaparak, deneyde kullanılan hayvanların sayının azaltılmak.
- r) Deneyde kullanılarak ölen hayvanların doku ve organların paylaşılması kapsamında diğer başvurularda değerlendirilmesini sağlamak.
- s) Uzun süreli olması muhtemel şiddetli acı, eziyet ve ızdırapla sonuçlanan ve düzeltilmesi mümkün olmayan uygulamalardan kaçınmak.
- t) Onay verilen projelerde, içerikte ve çalışmaya katılacak kişilerde yapılacak değişiklikleri takip etmek ve gerekli izinlerin alınmasını sağlamak.

BAŞVURU SAHİBİNİN SORUMLULUKLARI ve TAAHHÜTLERİ

MADDE 9. Projede yer alan araştırmacılar başvuru sahibinin imzalayıp KSÜZİRHADYEK'e sunduğu taahhütnameye ek olarak;

- a) KSÜZİRHADYEK yönergesini okuduğunu ve yönergeye uygun çalışacağını,
- b) Etik kuruldan onay alınmış projede "Deney hayvanı kullanım sertifikası olmayan kişilere deney hayvanları üzerinde herhangi bir işlem yaptırmayacağını"
- c) Proje sürecinde işlemlerde ve çalışma ekibinde yapılacak değişiklikleri için KSÜZİRHADYEK'ten onay alması gerektiğini,
- d) Proje bitimini müteakip 3 ay içerisinde KSÜZİRHADYEK'e bilgi vereceğini,
- e) Proje sürecince, KSÜZİRHADYEK yönergesinde yer alan etik ilkelere uyacağını, beklenmeyen ters bir etki veya olay olduğunda derhal KSÜZİRHADYEK'e bilgi vereceğini taahhüt ederler.

DENEYLERDE KULLANILACAK HAYVANLAR İLGİLİ UYGULAMALAR

MADDE 10.

- a) Deney hayvanları üzerinde yapılacak tüm prosedürlerin KSÜZİRHADYEK tarafından onaylanmış olması zorunludur.
- b) KSÜZİRHADYEK tarafından yapılan düzenlemelere uygun olarak alınmış bir genel veya özel istisna olmadıkça, deneylerde kullanılacak;
  1. Kanatlı (Bıldırcın, Broiler ve Yumurtacı Tavuklar)
  2. Ruminantlar (Sığır, Koyun ve Keçi)
  3. Balıklar (Sazan, Alabalık ve Tilapia)

türlerinin ve deneyde kullanılacak tüm hayvanların kayıtlı yasal deney hayvanı üreticisi ve tedarikçilerinden alınmış olması şartı aranır.

- c) Doğadan alınmış yaban hayvanı üzerinde yapılacak deneyler için başvuru doğrudan HADMEK'e yönlendirilir.

HAYVANLARI BARINDIRMA VE BAKIMI

MADDE 11. Deney hayvanlarının barındırma ve bakımında aşağıdaki hususlara uyulur;

- a) Projeler Deney Hayvanları Ünitesinde yapılması zorunludur.
- b) Deneylerde kullanılacak hayvanın araştırma süresince bulunduğu yerde hareket özgürlüğü olmalı, yiyecek ve suyu sağlanmalıdır. Sağlığının iyi olması için her türlü bakım yapılmalıdır. Hayvanlar günlük olarak kontrol edilmeli, ağrı, sıkıntı veya acı veren durumlar varsa hızla düzeltilmelidir.

DENEY HAYVANI İLE UĞRAŞACAK ARAŞTIRICILARIN VE PERSONELİN EĞİTİMİ

MADDE 12. Deney hayvanı ile uğraşacak personelin eğitiminde uyulması gerekli hususlar aşağıda belirtilmiştir:

- a) Deney hayvanı ile uğraşan ve/veya uğraşacak araştırmacıların eğitilmesi için eğitim programlarının düzenlenmesi, deney hayvanları kullanım sertifika programlarının açılması, düzenlenmesi ve yürütülmesinden KSÜZİRHADYEK sorumludur. Bu programlarda başarılı olanlara, KSÜZİRHADYEK tarafından deney hayvanı kullanım sertifikası verilir.
- b) Deney hayvanları kullanım sertifika programlarında derslerin %80' ine devam etmek zorunludur. Sertifika programları asgari 80 saat olup, zorunlu konuların işlenmesinden sonra, geri kalan zaman laboratuvar stajı, rotasyon gibi başka eğitim faaliyetleriyle tamamlanabilir.
- c) Deney hayvanları kullanım sertifikası, KSÜZİRHADYEK Başkanı ve Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Rektörü tarafından imzalanır.

- d) Kursiyerlerin sertifika alabilmeleri için kurs sonunda yapılacak olan sınavda 100 üzerinden en az 70 puan alması gereklidir.
- e) Sertifika eğitim programlarının nasıl yürütüleceği KSÜZİRHADYEK tarafından belirlenir.
- f) Lisans/yüksek lisans düzeyinde deney hayvanı kullanımı ile ilgili alınmış olan eğitimlerin sertifika programına eşdeğer olup olmadığına KSÜZİRHADYEK karar verir.

DENETİM VE DENETLEME

MADDE 13. Bu yönerge hükümlerinin tamamı HADMEK'nin vereceği görüş doğrultusunda ilgili bakanlıkların denetimine tabidir.

GİZLİLİK

MADDE 14. Yazışmalar gizli olup yönetmenlikte belirtilen yetkili kurumlar dışında üçüncü şahıslara bilgi verilmez.

YÖNERGEDE HÜKÜM BULUNMAYAN HALLER

MADDE 15. Bu yönergede yer almayan hususlarda bakanlığının ilgili yönetmelik hükümleri esas alınır.

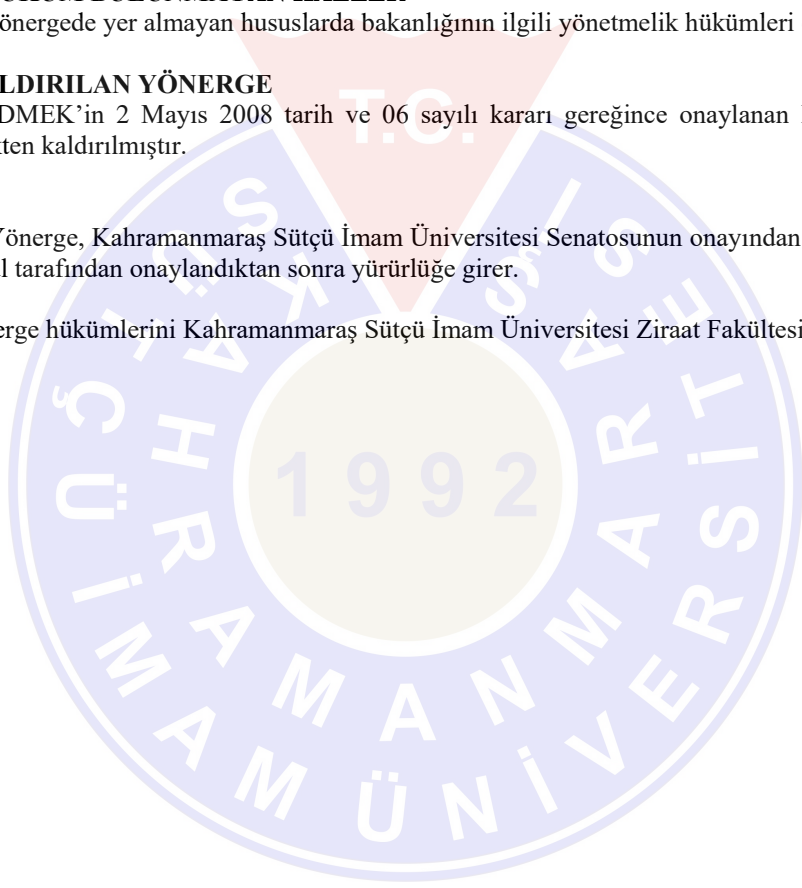
YÜRÜRTEN KALDIRILAN YÖNERGE

MADDE 16. HADMEK'in 2 Mayıs 2008 tarih ve 06 sayılı kararı gereğince onaylanan KSÜZİRHADYEK yönergesi yürürlükten kaldırılmıştır.

YÜRÜRLÜK

MADDE 17. Bu Yönerge, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Senatosunun onayından sonra HADMEK'e sunulur ve bu kurul tarafından onaylandıktan sonra yürürlüğe girer.

MADDE 18. Yönerge hükümlerini Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dekanlığı yürütür.

T.C.
KAHRAMANMARAS SUTCU İMAM ÜNİVERSİTESİ ZİRAAT FAKÜLTESİ
HAYVAN DENEYLERİ YEREL ETİK KURULU
TAAHHÜTNAME

Tarih

Çalışmanın Tam Adı:

Çalışma Ekibi (Adı-Soyadı, Unvanı):

Çalışmada Sorumlu Yürütücü (Adı-Soyadı, Unvanı):

Diğer Görevliler:

- 1.
- 2.
- 3.
- 4.

- Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, Ziraat Fakültesi Hayvan Deneyleeri Yerel Etik Kurulu Yönergesini okudum. Yönergeye uygun olarak çalışacağımı,
- Onay alınmış çalışmada; Deney hayvanları Kullanım Sertifikası bulunmayan kişilere deney hayvanlarında herhangi bir işlem yaptırmayacağımı,
- Çalışma sürecinde işlemlerde ve çalışma ekibinde yapılacak değişiklikler için Yerel Etik Kurul'un iznini alacağımı,
- Çalışmanın bitimini müteakip 3 ay içerisinde Yerel Etik Kurul'a bildireceğimi,
- Bu çalışma sürecinde, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, Ziraat Fakültesi Hayvan Deneyleeri Yerel Etik Kurulu Yönergesinde yer alan etik ilkelere uyacağımı, beklenmeyen ters bir etki veya olay olduğunda derhal Yerel Etik Kurul'a bildireceğimi

Taahhüt ederim / ederiz.

(Adı Soyadı, İmzası)

Çalışma Yürütücüsü

Adres :

Tel İş:

Cep:

E-posta:

KSÜ ZİRAAT FAKÜLTESİ
HAYVAN DENEYLERİ YEREL ETİK KURULU
BAŞVURU FORMU

Araştırmanın Adı:

Araştırmacıların Unvanı, Adı ve Soyadı:

Araştırmanın Tahmini Başlama Tarihi:

Araştırmanın Tahmini Bitiş Tarihi:

Araştırmanın Yapılacağı Yer:

Prosedür Uygulayacakların Sertifikası :

Araştırmanın Amacı:

Araştırma Özeti:

Gerekçe:

Araştırmanın Materyal ve Metodu:

Ölçülen Parametreler:

Beklenen Faydalar:

Araştırmanın Çeşidi

Bireysel Araştırma Projesi

Lisansüstü Tez Projesi

Katılım Araştırma Projesi

Diğer (açıklayınız)

Araştırmayı Destekleyen Kuruluş (Varsa)

Kuruluşun Adı

Başvuru tarihi

Protokol No

Deney Hayvanlarının Kimliği

Türü:

Soyu:

Cinsiyeti:

Sayısı:

Deney Hayvanın Sağlandığı Kaynak:

Deney Hayvanın Mali Kaynağı:

Deney Grupları ve Denek Sayısı			
Deney Grupları		Denek Sayısı	
1			
2			
3			
4			
Deneyde Araştırma Amacı için Kullanılacak Maddeler (Varsa)			
Madde	Doz	Hacim	Veriliş yolu
Deneylerde anestezi ve premedikasyon için kullanılacak kimyasal maddeler (in vivo)			
Madde	Doz	Hacim	Veriliş yolu
Anestezi derinliğinin izlenmesi			
	Anestezi uygulanması uygun değildir (nedenini açıklayınız):		
	Cilt ya da parmak kıstırma yanıtları		
	Palpebra ya da kornea refleksi (rodentler için uygun değildir)		
	Çene ya da iskelet kası tonusu izlenmesi		
	Diğer:		
İzlenecek sağlık parametreleri (varsa açıklayınız)			
İzlenecek sağlık parametrelerini takip etme yöntemleri ve sıklığı (varsa açıklayınız)			
Deney hayvanının deneyden çıkarılma kriterleri (varsa açıklayınız)			
Deneyde uygulanacak kısıtlama yöntemleri (varsa açıklayınız)			
Deneyde uygulanacak barındırma, yetiştirme ve bakım şartları (varsa açıklayınız)			
Hayvanların birden fazla projede kullanılıp kullanılmayacağı (kullanacaksanız açıklayınız)			
Projede yer alanların yetkinliği			
Deneyin Sonlandırılması			
	Ötenazi uygulanmayacaktır		
	Yüksek doz anestezi		
	Anestezi/trankilizan altında dekapitasyon		
	Anestezi/trankilizan altında servikal dislokasyon		
	Cerrahi sırasında ekssanguinasyon		
	Karbon dioksit solutma		
	Servikal dislokasyon		
	Diğer:		
EKLER			
	3 adet bilimsel referansın tam metni		